

PAPER DETAILS

TITLE: Dîvân-i Mesâbîh adli eserde birlesik fiiller

AUTHORS: Gökçenur AKBOGA

PAGES: 358-377

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2132191>

23- Dîvân-ı Mesâbih¹ adlı eserde birleşik fiiller**Gökçenur AKBOĞA²****APA:** Akboğa, G. (2021). Dîvân-ı Mesâbih adlı eserde birleşik fiiller. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (25), 358-377. DOI: 10.29000/rumelide.1036561.**Öz**

Kuloğlu Şeyh Hacı İlyas'a ait Dîvân-ı Mesâbih adlı eser Klasik Osmanlı Türkçesi dönemine ait bir eserdir. Müellif nüshası olduğu anlaşılan eserde tamamlanma tarihi hicri 1036 (M. 1627) olarak verilmiştir. Şuara tezkirelerinde adı anılmayan Kuloğlu Şeyh Hacı İlyas hakkında fazlaca bilgi bulunmamaktadır. Şiirlerinden IV. Murad devrinde yaşadığı ve Halveti tarikatı şeyhlerinden Alim Sinan Efendi'nin halifelerinden olduğu çıkarılmaktadır. Eserleri dini içeriklidir. Şiirlerinden Arapça ve Farsçaya hakim olduğu anlaşılmaktadır. Bunun dışında yaşadığı yer, ailesi, doğum ve ölüm yılları hakkında kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Bu çalışmada, Dîvân-ı Mesâbih adlı eserdeki birleşik fiiller tespit edilerek değerlendirilmeye çalışılacaktır. Türk Dili sahasında birleşik fiil konusunda bir sınıflandırma karmaşası mevcuttur. Bu konuda farklı tasnifler yapılmıştır. En temel farklılık bir isimle bir yardımcı fiilin birleşmesinden oluşan birleşik fiiller ve anlamca kaynaşmış birleşik fiillerin bir başlık altında incelenip incelenmediğidir. Türkçede yabancı kökenli isimleri fiilleştirmek için birleşik fiillerden yararlanılmaktadır. Ele alınan eserde de bu tutum yaygın bir şekilde kullanılmıştır. Eserdeki birleşik fiiller; isim+ asıl yardımcı fiille kurulan birleşik fiiller, tasviri fiillerle kurulan birleşik fiiller, sıfat-fiil+yardımcı fiille kurulan (karmaşık) birleşik fiiller, anlam kaymasına uğramış deyimleşmiş birleşik fiiller olarak incelenecektir.

Anahtar kelimeler: Dîvân-ı Mesâbih, Kuloğlu, birleşik fiiller**Compound verbs in Divan-ı Mesabih****Abstract**

Divan-ı Mesabih, which belongs to Kuloğlu Şeyh Hacı İlyas, is a work belonging to the Classical Ottoman Turkish period. The completion date of the work, which is understood to be the copy of the author, is given as 1036 Hijri (M. 1627). There is not much information about Kuloğlu Şeyh Hacı İlyas, whose name is not mentioned in the biographies of the poets. It is deduced from his poems that he lived during the reign of Murad IV and that he was one of the caliphs of Alim Sinan Efendi, one of the sheikhs of the Halveti order. His works are religious. It is understood from his poems that he mastered Arabic and Persian. Apart from this, there is no definite information about his place of residence, family, birth and death years. In this study, the compound verbs in Divan-ı Mesabih, which was written in the Classical Ottoman Turkish period, will be determined and evaluated. There is a classification confusion about the compound verb in the field of Turkish Language. Different classifications have been made in this regard. The most basic difference is whether compound verbs formed by combining a noun and an auxiliary verb and compound verbs that are fused in meaning are examined under a single title. Compound verbs are used to make nouns of foreign origin in

¹ Bu eser, Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında doktora tezi olarak hazırlanmaktadır.

² Arş. Gör., Bayburt Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü (Bayburt, Türkiye), gokcecan@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0002-4199-780X [Araştırma makalesi, Makale kayıt tarihi: 17.11.2021-kabul tarihi: 20.12.2021; DOI: 10.29000/rumelide.1036561]

Adres
RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi
Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8
Kadıköy - İSTANBUL / TÜRKİYE 34714
e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

Address
RumeliDE Journal of Language and Literature Studies
Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8
Kadıköy - ISTANBUL / TURKEY 34714
e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

Turkish. This attitude is widely used in the work which is studied. In this study compound verbs; compound verbs formed with noun + main auxiliary verb, compound verbs formed with descriptive verbs, (complex) compound verbs formed with adjective-verb + auxiliary verb will be examined as idiomatic compound verbs that have undergone semantic shift.

Keywords: Divan-ı Mesabih, Kuloğlu, compound verbs

Giriş

Diller zaman içinde değişip gelişmeleri sebebiyle bünyesine yeni kelimeler katma ihtiyacı duyarlar. Yeni kelime ihtiyacını da çeşitli yollarla karşılarlar. Türkçede sözcük yapma yolları konusunda farklı görüşler ortaya konulmuştur. Bunlardan bazıları şöyledir:

Ergin dilde yeni varlık ve kavramları karşılamak için yabancı kelime alma, kelime diriltme, derleme, kelime yapma, kök ve gövdelere yapım ekleri getirme yollarına başvurulduğunu ifade eder (1994, s. 202-208).

Sözcük türetmek ve sözcük haznesini genişletmek farklı kavramlardır. Var olan sözcüklerin anlam ya da yapılarını değiştirmekten ibaret yöntemler sözcüklerde anlam genişlemesi, daralması, farklılaşması gibi olaylar meydana getirir. Sözcük türetmek ise bir varlığın adlandırılması için anlam ve biçim açısından ilk şeklin ortaya konmasıdır. Ekleme, birleştirme, örnekseme, ses değiştirme sözcük türetme yöntemleri; türetme, derleme, ödünçleme, eğretileme, özel adların varlık ya da kavram adı olarak kullanılması ve kısaltma ise sözcük hazinesini geliştirme, zenginleştirme yollarıdır (Alibekiroğlu, 2007, s.37-45).

Eker ise dillerin söz varlığını geliştirme yollarını, 1. Türetme, birleştirme, ödünçleme yapma, 2. Sözcüklerin sınıfını değiştirme, 3. Anlam değişiklikleri yapma şeklinde sıralar. Belli başlı sözcük türetme yolları ise 1. Kalıplaşma, 2. Türetme, 3. Birleştirme, 4. Karma, 5. Kısaltma/Akronim 6. Derleme, 7.Tarama ve diğer (Anlam kayması, Ters türetme, Uydurma, İşlevsel değişim, Ödünçleme) olarak sıralamaktadır (2013, s.314-322).

Birleşik fiil kavramı

Birleştirme yolu ile kelime yapımı Türkçenin söz varlığını zenginleştirmek ve kelime türetmek için en sık kullanılan yöntemlerindendir. Kavramları, nesneleri karşılamak için birleşik adlar yapıldığı gibi hareketleri, oluşları karşılamak için de birleşik fiil yapma yoluna gidilir. Türkologlar birleşik fiilleri şu şekilde tanımlarlar:

Korkmaz’a göre birleşik fiiller, “Bir ad ile bir yardımcı fiilin, iki ayrı fiilin ya da ad soylu bir ya da daha fazla kelimenin esas bir fiille birleşmesiyle ortaya çıkan ve bir kavrama karşılık gelen fiillerdir.” (2007, s.150).

Ercilasun birleşik fiilleri, “Birleşik fiil bir kelime grubudur. Kelime gruplarında esas; anlamca bir bütünlük teşkil etmek ve cümle içinde tek kelime muamelesi görmektir. İster iki tarafı da fiil olsun, ister bir tarafı isim bir tarafı fiil olsun her birleşik fiil, tek bir kavramı karşılar.” şeklinde tarif etmiştir (2014, s. 72).

Adres
RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi
Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8
Kadıköy - İSTANBUL / TÜRKİYE 34714
e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

Address
RumeliDE Journal of Language and Literature Studies
Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8
Kadıköy - ISTANBUL / TURKEY 34714
e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

J. Deny ise birleşik fiili “Türkçe veya yabancı bir isimle onun yanına gelen yardımcı fiilden oluşmuş fiillerdir.” diye tarif eder (2012, s. 448).

Türk dili sahasında birleşik fiil konusunda sınıflandırma farklılıkları mevcuttur. Çoğu çalışmada bir isimle bir yardımcı fiilin birleşmesiyle oluşan birleşik fiiller ve anlamca kaynaşmış birleşik fiiller bir başlık altında toplanmıştır. Yardımcı fiille oluşan birleşik fiillerde fiiller esas anlamını korurken, anlam kaymasına uğramış birleşik fiillerde kelimelerden en az biri gerçek anlamını kaybeder.

Birleşik fiiller üzerine yapılan çalışmaların bir kısmında yardımcı fiillerin birleştikleri kelimelerin türlerine ve kelime soylarına vurgu yapıldığı görülmüş; bazılarında da yardımcı fiil ile meydana gelmiş birleşik fiillerin yapılarıyla ilgili incelemelerin bulunduğu tespit edilmiştir. Çoğunlukla yapı bakımından ele alınan bu konu son zamanlarda anlama yönelik dikkatlerle de incelenmeye başlamıştır (Şişman, 2019, s. 232).

Zeynep Korkmaz; birleşik fiilleri şu şekilde dört gruba ayırır: 1. Bir ad ile et-, ol- yardımcı fiillerinin veya esas fiil olma dışında yardımcı fiil olarak da kullanılan bul-, eyle-, kıl-, yap- fiillerinin birleştirilmesi yoluyla kurulan birleşik fiiller, 2. Birinci fiilin bir zarf-fiil şeklinde olup ona bitişik yazılan bil-, ver-, dur-, yaz-, gel-, gör-, kal- gibi yardımcı fiillerin birleşmesinden oluşanlar, 3. Bir sıfat-fiil ile öncelik, başlama, ve niyet gösterme işlevlerindeki ol- yardımcı fiilinin birleşmesinden oluşanlar, 4. Anlam kaymasına uğramış ve deyimleşmiş olan birleşik fiiller (1998, s. 3-5).

Leyla Karahan; bir hareketi karşılayan birleşik fiiller, bir hareketi tasvir eden birleşik fiiller olmak üzere ikiye ayırır (2004, s. 73).

Hanifi Vural ve Tuncay Böler birleşik fiilleri bir isim ve bir yardımcı fiilden yapılanlar, bir sıfat-fiil ve bir yardımcı fiilden yapılanlar, bir fiil ve bir yardımcı fiilden yapılanlar (tasvir fiilleri), anlamca kaynaşmış ve deyimleşmiş birleşik fiiller olmak üzere dört grupta inceler (2012, s.244-247).

Süer Eker birleşik fiilleri tasviri eylemler, adla yapılan birleşik eylemler olarak iki alt başlıkta ele almıştır (2013, s. 360-361).

N. Hacıeminoğlu; birleşik fiilleri isim+yardımcı fiil, fiil+tasviri fiil, isim+ fiil teşkili birleşikler olarak sınıflandırır (2016, s. 300).

Haydar Ediskun, “birleşik fiiller” başlığı altında birleşik fiilleri dörde ayırır: Birinci öbek (yeterlik, tezlik, sürerlik, yaklaşma, beklenmezlik, gereksime, yapmacık fiilleri), ikinci öbek (başlatma, bitirme, davranma fiilleri), üçüncü öbek (isim kök ya da gövdesine bir kelime ile et-, eyle-, kıl-, buyur-, ol-yardımcı fiillerinde biriyle oluşan birleşik fiiller), dördüncü öbek (anlamca kaynaşmış birleşik fiiller)(1992, s.228).

D. Akbaba *Türkiye Türkçesinde Yapısında İsim-Fiil Bulunan Birleşik Fiiller* başlıklı makalesinde birleşik fiilleri genel olarak 1. İsim+yardımcı fiilden oluşan birleşik fiiller 2. Fiilimsi +yardımcı fiilden oluşan birleşik fiiller olarak ele alır. Fiilimsi ve yardımcı fiilden oluşan birleşik fiilleri zarf-fiillerle, sıfat-fiillerle, isim-fiillerle kurulanlar olarak üç alt başlıkta inceler. İsim-fiil ve yardımcı fiilden kurulan birleşik fiilleri yapıca zarf-fiil kuruluşunda olmamaları sebebiyle tasviri fiiller arasında değerlendirmenin doğru olmayacağı görüşündedir (2007, s.83-93).

H. İbrahim Delice birleşik fiiller için *fiil öbeği* terimini kullanır ve birleşik fiilin asıl fiille mi yoksa yardımcı fiille mi kurulduğuna bakarak şöyle bir sınıflandırma yapar: 1. Bir yardımcı fiil ile kurulan fiil öbekleri (a. Yabancı isim + yardımcı fiil yapısında kurulanlar b. Fiil+zarf-fiil eki+ yardımcı fiil yapısında kurulanlar) 2. Asıl fiil ile kurulan fiil öbekleri (2016, s.24-28).

Bu tasniflerden daha farklı olarak bir tasnif de Hasan Karaca tarafından yapılmıştır. Karaca tasnifinde birleşik fiilin diğer fiiller gibi birleşik fiil bünyesinde görev alabileceği noktasından hareket ederek bir veya her iki unsuru birleşik fiil olan yapılara dikkat çekmiştir. Bir birleşik fiilin yardımcı fiil veya isim ögesi olarak başka bir birleşik fiilin içinde yer alabildiğini dile getirir. Buna göre kaynaklarda yer alan tasniflere ek olarak şu yapıları verir: 1. isim + birleşik fiil = birleşik fiil, 2. fiil + birleşik fiil = birleşik fiil, 3. birleşik fiil + yardımcı fiil = birleşik fiil, 4. birleşik fiil + birleşik fiil = birleşik fiil. Karaca birleşik fiillerin sınıflandırılmasında birleşimin betimlemesini yapmanın ve formülünü ortaya koymanın en sağlıklı yol olduğunu belirtir ve yedi farklı birleşik fiil formülü vererek tasnifini şöyle belirtir: 1. İsim veya isim işlevli çekimli fiil + yardımcı fiil = birleşik fiil: zann / et-, kayd / ol-; gider / ol- vb., 2. İsim + asıl fiil = birleşik fiil (deyimleşmiş yapılar): kulak / as-, boynunu / bük-, çileden / çık- vb., 3. [Fiil + zarf-fiil eki] + yardımcı fiil = birleşik fiil: alı / ver-, tuta / bil-, akıp / dur- vb., 4. İsim + birleşik fiil = birleşik fiil: sarf / ediver-, pişman / olabil-, seyr / edip dur- vb., 5. [fiil + zarf-fiil eki] + birleşik fiil = birleşik fiil: sorup / durabil-, kala / kalabil-, çekip / gidiver-, 6. Birleşik fiil (isim işlevli) + yardımcı fiil = birleşik fiil: saklanabiliyor / ol-, tartıverecek / ol-, okuyuvermiş / bulun- vb., 7. Birleşik fiil (isim işlevli) + birleşik fiil = birleşik fiil: çevirebilmiş / olabil-, yapabilir / oluver-, tutabiliyor / olabil- vb. (2021, s.263-265).

Bu görüşlerin hepsinden farklı olarak sunulan bir görüş de birleşik fiiller başlığı altında incelenen isim+yardımcı fiil şeklinde oluşan yapıların bir birleşik fiil oluşturmadığıdır. Turgut Baydar, diğer birleşik fiil türlerinde birleşimi oluşturan unsurlar arasında belirgin bir anlam ilişkisi bulunmasına rağmen bu tür birleşik fiillerde anlam ilişkisi değil, bir yapı birliği olduğunu dile getirir. Türkçede *et-*, *ol-* fiilleri müstakil fiiller olmalarının yanında *i-* fiili gibi yüklemleştirme görevi de görürler. *i-* fiili ile *ol-* fiili arasında eski Türkçe dönemi metinlerinden itibaren tespit edilen anlamın yanı sıra işlev birliği bu yapıların bir birleşik fiil olarak değerlendirilemeyeceğini, bunların yüklemleştirici olduklarını destekler (2013, s.56-65).

Çalışmada Dîvân-ı Mesâbîh içerisinde yer alan birleşik fiiller tespit edilmiştir. Fiiller, İsim+ asıl yardımcı fiille kurulan birleşik fiiller, tasviri fiillerle kurulanlar birleşik fiiller, sıfat-fiil +yardımcı fiille kurulan (karmaşık) birleşik fiiller, yapısında isim-fiil bulunan birleşik fiiller ve anlam kaymasına uğramış deyimleşmiş birleşik fiiller şeklinde sınıflandırılarak incelenmiştir.

1. Eserin Müellifi Kuloğlu, Hayatı ve Eserleri

Kuloğlu Şeyh Hacı İlyas [?-1658] 17. yüzyılın ilk yarısında yaşamıştır. Bünyamin Taş, *Bağ-ı Behişt* adlı doktora tezinde Kuloğlu'nun tahmini 1580-1600 yılları arasında doğmuş olabileceğini söyler (2014, s. 27). Kuloğlu'nun şuara tezkirelerinde adı geçmemektedir. Dini- tasavvufi eserler vermiştir. Eserleri şunlardır: Mevlid-i Nebî, Etvâr-ı Seb'a, Silsilenâme, Dîvân-ı Hümayûn, Bağ-ı Behişt, Dîvân-ı Mesâbîh.

Bursalı Mehmet Tahir *Osmanlı Müellifleri* adlı eserinde Kuloğlu'ndan IV. Murad döneminde yaşamış, Halvetiyye-yi Uşşakiyye şeyhlerinden Gelibolulu Âlim Sinan Efendi halifelerinden, âşık ve fazıl biri olarak bahseder. Mesâbîh-i şerifi nazmen tercüme ettiğini söyler. Fakat eserde şairin ismi Kuloğlu Mustafa Efendi olarak verilmiştir (2000, s.146). Şairin adının geçtiği diğer eserlerde de ismi aynı

Adres
RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi
Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8
Kadıköy - İSTANBUL / TÜRKİYE 34714
e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

Address
RumeliDE Journal of Language and Literature Studies
Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8
Kadıköy - ISTANBUL / TURKEY 34714
e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

dönemde yaşamış Kuloğlu mahlaslı Mustafa adında bir halk şairiyle karıştırıldığı için yanlış verilmiştir (Taş, 2014, s. 28).

Kaynaklarda Kuloğlu'nun hayatına, ailesine dair ayrıntılı bilgilere yer verilmemiştir. Eserlerinden hareketle bazı bilgilere ulaşılabilmektedir. Dîvân-ı Mesâbih'te "*Fahrü's-sulehâ zübtetü'l-urefâ Hazret-i Şeyh Sinan Efendi a'ni 'aziz-i men*" başlığıyla şeyhine bir medhiye yazmıştır. (Dîvân-ı Mesâbih, 1627, v. 3b) Divanda bu medhiye dönem padişahı IV. Murad'a yazılan medhiyeden önce yer alır. Bünyamin Taş *Bağ-ı Behişt*'te yer alan bazı beyitlerden hareketle şairin evlenmediğini ve Kuloğlu mahlasından dolayı da asker çocuğu olabileceğini belirtmiştir (2014, s. 28). Şairin aldığı eğitimle alakalı bilgilere de kaynaklardan ulaşılamamakla birlikte eserlerinden Arapça ve Farsçaya hâkim olduğu anlaşılmaktadır. Ölüm tarihi olarak da Taş, *Divan-ı Hümayun* adlı yazmanın Beyazıt Kütüphanesi'ndeki nüshasının fevaid kaydından hareketle hicri 1068 (1657-58) tarihini vermiştir (2014, s. 32).

2. Dîvân-ı Mesâbih

Bu eser; Ferrâ el-Begavî [ö. 516/1122] tarafından yazılmış *Mesâbihü's-Sünne* isimli hadis kitabının Kuloğlu'nun şeyhi Âlim Sinan Efendi tarafından Türkçeye çevrilen metninin nazm edilmiş hâlidir. Kuloğlu *Dîvân-ı Mesâbih*'te Âlim Sinan Efendiye yazdığı *Fahrü's-şâlihâ Zübdetü'l-urefâ Hazret-i Şeyh Sinan Efendi A'ni 'Aziz Men* başlıklı şiirde bunu açıkça beyan eder:

Meşâbihü'n ol idi tercemânı

Sözidür cümle tibyan-ı meşâyih

Anuñ dürrini çün dizmek murâdum

Ola ol la'âl-i mercân-ı meşâyih

Ki neşrin nazm ile te'yyid éderem

Çü şöhet bula Ŗunvân-ı meşâyih

Çü Hakk tevfiķ édüben ben za'Ŗife

Ola yârdımcı ruhân-ı meşâyih

Klasik Osmanlı Dönemi örneklerinden olan *Dîvân-ı Mesâbih* didaktik bir hadis kitabıdır. Eser başlangıcında bir besmele manzumesi, hazreti peygambere ve dört halifeye birer naat, Âlim Sinan Efendi'ye ve IV. Murad'a birer medhiye ve bir tazarru yer alır. Bundan sonra divanın bütününde hadisler verilerek açıklaması yapılmıştır. 289 varaktan oluşan eserin beyit sayısı 8480'dir. Şiirlerin tamamı aruz vezni yazılmıştır. Eserin büyük bir kısmı kaside nazım şekliyle kaleme alınmıştır. Eser kasidelerin kafiye olan kelimesinin son harfine göre düzenlenmiştir. Her 29 harf için aynı vezin kullanılmış daha sonra yeni bir vezne geçilmiştir. 190. varaktan itibaren her şiir için farklı vezinler kullanılmıştır. Divanda 25 tane mesnevi kasidelerin arasına yerleştirilmiştir.

3.1. İsim+yardımcı fiille kurulan birleşik fiiller (asıl yardımcı fiille kurulanlar)

Bir isim ya da isim soylu kelime ile et-, eyle-, ol-, kıl- yardımcı fiillerinin birleşmesiyle oluşan birleşik fiillerdir. Timurtaş, *Eski Türkiye Türkçesi* 'nde "bir fil ile ondan önce gelen isim, sıfat, zarf cinsinden bir kelimenin birlikte kullanılmasından meydana gelen fiiller" olarak tanımlar (2005, 159). Bu türdeki

birleşik fiillerde iki öge de esas anlamını yitirmez. İsim ögesi Türkçe olabileceği gibi yabancı kökenli kelimelerden de oluşabilir.

Karaağaç, isim + yardımcı fiil yapısındaki birleşik fiilleri incelerken et-, eyle-, kıl-, yap- yardımcı fiillerle kurulanları geçişli; ol-, bulun- yardımcı fiillerle kurulanları da geçişsiz birleşik fiiller olarak adlandırır. Bunların türemiş yapılarını ise eylet-, ettir-, eylettir-, oldur-, olun-, oldurt-, yaptır-, kıldır- olarak ifade eder (2016, s.272).

Divanda genellikle *ét-, eyle-, kıl-, ol-* yardımcı fiilleri kurulmuş birleşik fiil yapıları geçmektedir. Bu fiillerin dışında aslında esas fiil olan bul-, vér-, al-, çık-, git-, tut-, ur-, ér- fiillerinin de yardımcı fiil işlevinde kullanıldığı görülmektedir.

et- yardımcı fiili ile oluşturulanlar: Eserde *ét-/éd* yardımcı fiili ile kurulan birleşik fiillerin sayısı oldukça fazladır. Bunların büyük çoğunluğu yabancı kökenli kelimelerle kurulanlardır. Bazı örnekleri şunlardır:

helāk ét- “mahvetmek, perişan etmek”, *hücüm ét-* “saldırmak”, *feth ét-* “ülke almak”, *ıslāh ét-* “düzeltmek, iyileştirmek”, *suāl ét-* “sorma, soruşturma”, *beyān ét-* “açıklama, bildirme”, *i’lām ét-* “bildirme, anlatma”, *vefāt ét-* “ölme, hayatını kaybetme”, *‘arz ét-* “sunma, saygıyla takdim etme”, *ictināb ét-* “kaçınma, sakınma”, *cihād ét-* “din uğruna savaşma”, *‘itāb ét-* “azarlama, paylama”, *kanına kaşd ét-* “canını almak isteme, öldürmeye niyetlenme”, *şerik ét-* “ortak koşma”, *katl ét-* “öldürme”, *uğrılık ét-* “hızsızlık yapma”, *sihr ét-* “büyü yapmak”, *‘urūc ét-* “yükselmek”, *hilāf ét-* “yalan söyleme, yanlış beyanda bulunma”, *iżhār ét-* “açığa çıkarma, aşık etme”, *halk ét-* “yaratmak”, *techiz ü tekfin ét-* “ölüyü yıkayıp kefenleme”, *tenāvül ét-* “yeme, içme”, *hıfz ét-* “korumak, saklamak”, *baḥş ét-* “hakkında konuşma, konu açma”, *cidāl ét-* “kavga etmek”, *taqlīb ét-* “döndürme, çevirme”, *nefret ét-* “tiksinmek, nefretle dolu olmak”, *la’net ét-* “Allah’ın merhametinden rahmetinden uzakta kalmak”, *beşir ét-* “müjdelemek”, *nezir ét-* “korkutma”, *ilm ü imān ét-* “çalışma ve iman etme”, *cūş ét-* “coşmak”, *idbār ét-* “talihsiz, bahtsız olma”, *ketm ét-* “saklama, gizleme”, *ilhāk ét-* “bir yere katma, ekleme”, *naẓar ét-* “bakma”, *teḳāsül ét-* “tembellik etme, üşünme”, *ét meylā* “meyletmek”, *aḫz ét-* “almak, kabul etmek”, *i’ vicāc ét-* “dürüst hareket etmeme”, *ruhḳāniyet ét-* “dünyadan elini eteğini çekmek”, *perde ét-* “örtmek, saklamak”, *teveccüh ét-* “bir tarafa yönelme”, *iştiḳsār ét-* “sorup soruşturmak”, *hırāset ét-* “saklamak, korumak”, *tezekkür ét-* “Allah’ı zikretme, hatura getirme”, *iḳtidā ét-* “uyma, tabi olma”, *deḥ ét-* “savma, kovma”, *ḥasf ét-* “ayın batması, ışığının sönməsi”, *rüsvāy ét-* “rezil etmek”, *nüzül ét-* “inme, indirme”, *istimād ét-* “yardım isteme, medet umma”, *sirāyet ét-* “geçme, bulaşma”, *rücū’ ét-* “geri dönme”, *tecessüs ét-* “aslıni araştırma, öğrenmeye çalışma”, *sa’y ét-* “emek verme, çalışıp çabalama”, *istinād ét-* “dayanmak, dayandırmak”, *āḡuş ét-* “kucaklamak”, *dıḥk ét-* “gülmek, gülümsemek”, *duḡūl ét-* “girme, giriş yapma”, *iḥyā ét-* “ortaya çıkarma”, *taḥyir ét-* “tercih etme”, *neḥ-i rūḥ ét-* “hayat verme”, *tezyin ét-* “süsleme, bezemek”, *intiḳām ét-* “öç almak”, *sürür ét-* “sevinmek”, *isrāf ét-* “lüzumsuz harcamak”, *ḫavāf ét-* “Kabe’nin etrafını dolaşmak”, *şadaḳa ét-* “sadaka olarak vermek”, *şıyānet ét-* “korumak, muhafaza etmek”, *yardım ét-*, *seyr ét-*.

eyle- yardımcı fiili ile oluşturulanlar: eyle- yardımcı fiili metinde 1798 defa kullanılmıştır. Fiilin kullanımı büyük çoğunlukla Arapça, Farsça kelimelerle birleşerek kendini göstermektedir. Örnekleri şunlardır:

irsāl eyle- “göndermek”, *icāb eyle-* “gerekmek”, *vaşf eyle-* “övmek”, *teslīm eyle-* “verilmesi gereken şeyi verme, bırakma”, *işārāt eyle-* “mimiklerle gösterme”, *medḥ eyle-* “övmek”, *mest eyle-* “kendinden geçirmek”, *hevn eyle-* “kolaylık sağlama”, *‘azīmet eyle-* “sebatla yerine getirmek”, *ḫahr eyle-* “perişan etmek”, *farḳ eyle-* “anlamak, sezmek”, *taşdiḳ eyle-* “onaylamak”, *şehādet eyle-* “şahitlik yapmak”, *pervāz eyle-* “uçmak”, *ḫā’at eyle-* “Allah’ın

emirlerine uymak”, *perde eyle-* “örtmek, saklamak”, *nüş eyle-* “içmek”, *ibâdet eyle-* “dinin emirlerini yerine getirmek”, *tažarru' eyle-* “yalvarma”, *tenâvül eyle-* “yemne, içme”, *ziyâret eyle-* “görmeye gitmek”, *rivâyet eyle-* “bir olayı nakletme”, *hüsni-i te'dib eyle-* “edeplendirmek, terbiye etme”, *iclâl eyle-* “saygı göstermek”, *terk eyle-* “bırakmak”, *muhabbet eyle-* “sohbet etmek”, *teheccüd eyle-* “teheccüd namazı kılmak”, *men' eyle-* “yasaklamak”, *tasfiye eyle-* “arıtmak”, *cefâ eyle-* “eziyet etmek”, *şerîk eyle-* “ortak koşmak”, *katl eyle-* “öldürmek”, *helâk eyle-* “perişan etme”, *lecâc eyle-* “inat etme-“, *tevbe eyle-* “günahı Allah’a sığınmak”, *urûc eyle-* “yükselmek”, *tezkar eyle-* “zikr etmek”, *tekzîb eyle-* “yalanlamak”, *isti'âze eyle-* “Allâh’a sığınmak”, *ilzâm eyle-* “susturmak”, *i'tibâr eyle-* “önem, değer verme”, *ğaza eyle-* “din uğruna savaşma”, *heves eyle-* “istek duymak, eğilimli olmak”, *ilhâk eyle-* “bağlamak, eklemek”, *iş'âr eyle-* “bildirmek”, *iftihâş eyle-* “araştırmak”, *husûmet eyle-* “düşmanlık beslemek”, *temennâ eyle-* “arzu etmek, istemek”, *terahhüm eyle-* “acıma”, *redd eyle-* “geri çevirme”, *ragbet eyle-* “istemek”, *beyân eyle-* “bildirme, ilan etme”, *zehr eyle-* “eziyet etme, cefa etme”, *güş eyle-* “dinlemek, kulak vermek”, *tagallüb eyle-* “galip gelmek”, *ihtîraz eyle-* “çekinme, kaçınma”, *ikrâr eyle-* “söylemek, kabul etmek”, *ilâc eyle-* “deva bulmak”, *pend eyle-* “nasihat etme”, *tereddüd eyle-* “şüphelenme, kararsız davranmak”, *bezl eyle-* “esirgemedi vermek”, *ketm eyle-* “sırrını saklama, gizleme”, *ikbâz eyle-* “geri çevirme”, *avn eyle-* “yardım etme”, *rıfk eyle-* “nazik davranma”, *nüş eyle-* “içmek”, *işrâk eyle-* “parlamak, ışıltılamak”, *tettebbu' eyle-* “inceleme, araştırma”, *inâd eyle-* “ayak diremek”, *istinâd eyle-* “bir delile dayandıurma”, *niza' eyle-* “kavga etme”, *azâb eyle-* “ızdırap, sıkıntı verme”, *mürûr eyle-* “geçmek”, *hulûl eyle-* “nüfuz etme, içine işleme”, *kıtâl eyle-* “öldürme”, *su'âl eyle-* “soru sorma”, *cevelân eyle-* “dolaşma”, *tavâf eyle-* “Kabe’nin etrafını dolaşmak”, *nikâh eyle-* “evlenmek”, *iltifât eyle-* “beğenme”, *iftitâh eyle-* “başlama”, *iştigâl eyle-* “uğraşma”, *menfa'at eyle-* “faydalanmak”, *kıyâm eyle-* “ayağa kalkmak”, *vird eyle-* “dilene dolamak”, *rahmet eyle-* “merhamet etmek”, *tebâb eyle-* “zarar vermek”, *resm eyle-* “işleme, nakş etme”, *magfîret eyle-* “affetmek”, *insilâh eyle-* “kurtulmak”, *secde eyle-* “secde etmek”, *istiğfâr eyle-* “tövbe etmek”, *ittilâ' eyle-* “öğrenmek”, *vaşîyyet eyle-* “daha sonra bir şeyin yapılmasını isteme”, *kıra'at eyle-* “okumak”, *murâd eyle-* “gerçekleşmesini arzu etme”, *zann eyle-* “sanma”, *tevâzû' eyle-* “alçak gönüllülük gösterme”, *iyâde eyle-* “ziyaret etme, gidip görme”, *hisâb eyle-* “hesap etme”, *ifâde eyle-* “açıklama”, *ketm eyle-* “saklama, gizli tutma”, *teselli eyle-* “avutma”, *tehcir eyle-* “göç ettirme”, *tebşîr eyle-* “müjde vermek”, *bezl eyle-* “bol bol verme”, *keşf eyle-* “ortaya çıkarma”, *ihdâş eyle-* “yeni bir şey ortaya çıkarma”, *ikbâz eyle-* “geri almak”, *tahkîk eyle-* “araştırma, soruşturma”, *inşâf eyle-* “adaletli davranma”, *ikdâm eyle-* “sebatla, gayretle çalışma”, *şahûr eyle-* “sahur yapmak”, *ifsâd eyle-* “bozma, fesad etme”, *kay eyle-* “kusmak”, *tefhîz eyle-* “perişan etmek”, *tilâvet eyle-* “Kuran okumak”, *mess eyle-* “dokunmak, temas etmek”, *me'âş eyle-* “günah işlemek”, *kulağ eyle-* “dinlemek”, *ta'avvüz eyle-* “Allah’a sığınmak”, *temessük eyle-* “tutunma”, *remy eyle-* “atma, fırlatma”, *bûs eyle-* “öpme”, *tesvîd eyle-* “karartma”, *tebdîl eyle-* “kılık değiştirerek gezme”, *halî eyle-* “karıştırma”, *ezâ eyle-* “eziyet, sıkıntı verme”, *ışkâ eyle-* “yok etme, ortadan kaldırma”, *bey' eyle-* “satma, satış”, *nehy eyle-* “yasaklamak”, *ğark eyle-* “bol bol vermek, ... ile doldurmak”, *hayf eyle-* “yazık etmek”, *ğaşb eyle-* “zorla ele geçirmek”, *tavk eyle-* “boynuna halka etmek”, *darb eyle-* “vurmak, dövmek”, *mehr eyle-* “kadına nikah bedeli belirleme”, *işret eyle-* “içki içme”, *fehm eyle-* “idrak etme, anlama”, *ğadr eyle-* “haksızlık etmek, zulmetmek”, *nezr eyle-* “adamak”, *zabt eyle-* “ele geçirmek”, *halk eyle-* “yaratmak”, *nefh eyle-* “üfleme”, *sebb eyle-* “sövüp saymak”, *recm eyle-* “taşlayarak öldürme”, *defn eyle-* “gömmek”, *kâr eyle-* “kazanç sağlamak”, *kaşr-ı yed eyle-* “feragat etmek”, *ekl eyle-* “yeme, içme”, *korğu eyle-* “korkmak”, *zann eyle-* “gerçeği bilmeden hüküm verme”, *imtiyâz eyle-* “ayrıcalık, üstünlük gösterme”, *cevr eyle-* “eziyet etmek”, *şakq eyle-* “bölmek, ikiye ayırmak”, *kibr eyle-* “büyüklenmek, kendini üstün görmek”, *haşm eyle-* “düşman olarak tefe'ül eyle-” belirlemek”, *rabt eyle-* “bağlamak”, *terk-i edeb eyle-* “edepsizlik etmek”, *adâvet eyle-* “düşmanlık etmek”, *ta'îl eyle-* “ara verme, çalışmayı durdurma”, *mağlûb eyle-* “yenme, yenilgiye uğratma”, *vefât eyle-* “ölmek”, *celâ eyle-* “gurbete gitme, yurdundan ayrılma”, *sılâ eyle-* “yurduna kavuşma”, *zarar eyle-* “zararlı çıkmak”, *ismâr eyle-* “sipariş etmek, hazırlanmasını isteme”, *tercîl eyle-* “attan inmek”, *ta'yîb eyle-* “gönlünü hoş etme”, *âşikâre eyle-* “ortaya çıkarmak”, “hayra yorma”, *la'tîf eyle-* “hoş tutma”, *tekrîm eyle-* “saygı gösterme, yüceltme”, *âgûş eyle-* “kucaklama”, *tebessüm eyle-* “gülümseme”, *bünyâd eyle-* “inşa etmek”, *hicv eyle-* “yermek”, *mağrûr eyle-*

“böbürlenmek, kendini beğenmek”, *ta‘n eyle-* “kınama, ayıplama”, *tenbîh eyle-* “uyarma, yapılıp yapılmamasını söyleme”, *kesr eyle-* “kıрма”, *ibrâz eyle-* “ortaya koyma, gösterme”, *kıl ü kal eyle-* “dedikodu etmek”, *likâ eyle-* “kavuşma”, *bîzâr eyle-* “bıktırmak, usandırmak”, *sefer eyle-* “savaşa gitmek, savaşmak”, *buğz eyle-* “kin beslemek”, *bezl eyle-* “bol bol vermek”, *kesb eyle-* “kazanmak”, *ittîka eyle-* “sakınmak”, *menfez eyle-* “yarmak, ortasını açmak”, *hidâyet eyle-* “doğru yola yöneltme”, *bâzâr eyle-* “alış veriş yapmak”, *gûlzâr eyle-* “gül bahçesine çevirme”, *inkâr eyle-* “kabul etmeme”, *tîmâr eyle-* “iyileştirmek”, *cefkâr eyle-* “eziyet verme”, *şadefkâr eyle-* “sedef ile süsleme”, *kaşem eyle-* “yemin etmek”, *ihlâs eyle-* “doğruluk, samimiyet gösterme”, *hazernâk eyle-* “sakınmak, çekinmek”, *namâz eyle-* “namaz kılmak”, *ihâta eyle-* “kuşatmak”, *fermân eyle-* “emir vermek”, *muşavver eyle-* “tasvir etme, şekil verme”, *‘aâ eyle-* “ihsn etme, bağışlama”, *ikrâh eyle-* “iğrenme, tikslenme”, *tefekür eyle-* “düşünmek”, *mi‘râc eyle-* “Hz. peygamberin göğe yükselmesi”, *âgâh eyle-* “haberdar etmek”, *abdest eyle-* “abdest almak”, *dost eyle-* “birini arkadaş tutmak”, *taşaddur eyle-* “başa geçme”, *ğaşy eyle-* “kendinden geçmek”, *ta‘rif eyle-* “tanıtmak” *korğu eyle-*.

hem eyle- hem de ét- yardımcı fiilleriyle oluşturulan birleşik fiiller:

kahr eyle-/ét-, *şehâdet eyle-/ét-*, *nûş eyle-/ét-*, *‘ibâdet eyle-/ét-*, *ziyâret eyle-/ét-*, *rivâyet eyle-/ét-*, *terk eyle-/ét-*, *taşfiye eyle-/ét-*, *şerîk eyle-/ét-*, *katl eyle-/ét-*, *helâk eyle-/ét-*, *kaşd eyle-/ét-*, *tevbe eyle-/ét-*, *‘urûc eyle-/ét-*, *ğazâ eyle-/ét-*, *ilhâk eyle-/ét-*, *redd eyle-/ét-*, *beyân eyle-/ét-*, *‘ahd eyle-/ét-*, *redd eyle-/ét-*, *beyân eyle-/ét-*, *ketm eyle-/ét-*, *nûş eyle-/ét-*, *tavâf eyle-/ét-*, *murâd eyle-/ét-*, *zann eyle-/ét-*, *ifâde eyle-/ét-*, *buğz eyle-/ét-*, *nehy eyle-/ét-*, *nezz eyle-/ét-*, *halk eyle-/ét-*, *nefh eyle-/ét-*, *inkâr eyle-/ét-*, *vefât eyle-/ét-*, *âgûş eyle-/ét-*, *tebessüm eyle-/ét-*

kıl- yardımcı fiili ile oluşturulanlar: Metinde kıl- yardımcı fiili 1458 kere geçmiştir. Kullanım şekilleri şöyledir:

ağzâr kıl- “yeşile çevirme”, *a‘mâl kıl-* “amel işlemek”, *agu kıl-* “zehir etmek”, *‘acâb kıl-* “şaşırmak”, *arı kıl-* “temizlemek, paklamak”, *‘arz kıl-* “sunma”, *âşüfte kıl-* “perişan etme”, *‘aâ kıl-* “bağışlama”, *ârzu kıl-* “isteme”, *‘âk kıl-* “asilik etme”, *‘âbâd kıl-* “bakımlı, güzel hale getirmek”, *‘acâbâ kıl-* “şüphelenmek”, *‘azimet kıl-* “kararlılık gösterme”, *bay kıl-* “zengin olma”, *beddu‘â kıl-* “kötülüğü için dua etme”, *bühtân kıl-* “iftira etme”, *beyân kıl-* “açıklamak”, *ber-devâm kıl-* “sürdürmek, daim kılmak”, *binâ kıl-* “yapmak, inşa etmek”, *bâzâr kıl-* “alış-veriş yapmak”, *cehd kıl-* “çalışıp çabalamak”, *cezâ kıl-* “cezalandırmak”, *celâ kıl-* “gurbete gitme”, *câ‘iz kıl-* “yapılmasını olur verme”, *cihâd kıl-* “din uğruna savaşmak”, *cür‘et kıl-* “cesaret etme”, *çâk kıl-* “yırtmak”, *da‘î kıl-* “duacı olmak”, *du‘â kıl-* “dua etmek”, *da‘vây kıl-* “dava etmek, davacı olmak”, *dâd kıl-* “âdaletli olmak”, *dimâğ kıl-* “düşünmek, akıl etmek”, *da‘vet kıl-* “davet etmek, çağırma”, *dikkât kıl-* “ihtimam, özen göstermek”, *defn kıl-* “gömmek”, *dost kıl-* “arkadaş edinmek, dostu olarak kabul etmek”, *duhûl kıl-* “girmek”, *ezvâc kıl-* “eş olarak almak”, *firâş kıl-* “yatak yapmak”, *ferhûnde kıl-* “mübarek saymak”, *firâk kıl-* “ayrılmak”, *fâş kıl-* “açığa çıkarmak”, *fikir kıl-* “düşünmek”, *feryâd kıl-* “bağırma, yardım istemek”, *ferâgat kıl-* “hakkından isteyerek vazgeçme”, *fesâd kıl-* “fenalık, kötülük çıkarma”, *fedâ kıl-* “bir şeyden bir şey uğruna vazgeçme”, *figân kıl-* “bağırma, yardım istemek”, *ğarâz kıl-* “kinlenmek, düşmanlık beslemek”, *ğılman kıl-* “köle etmek”, *ğalât kıl-* “hata etmek”, *ğaşa kıl-* “savaşmak”, *gurûr kıl-* “kibirleşmek, büyüklük taslamak”, *galebe kıl-* “üstün gelmek, galip olmak”, *hizmet kıl-* “hizmet etmek”, *hurûc kıl-* “ayaklanmak”, *hacc ile ‘umre kıl-* “hac ve umre ibadetini yerine getirmek”, *heves kıl-* “heveslenmek”, *haâ kıl-* “yanlış yapmak”, *hikâyet kıl-* “ hikaye anlatma”, *hiâb kıl-* “topluluğa konuşma, anlatma”, *hamd kıl-* “şükretmek”, *haz kıl-* “bir şeyden mutlu olmak”, *h‘âb kıl-* “uyumak”, *halâş kıl-* “kurtulma, kurtuluş”, *himem kıl-* “himmet eylemek”, *hidâyet kıl-* “doğru yolu gösterme”, *hicret kıl-* “göç etme”, *harâm kıl-* “dinen yasaklamak”, *hâlî kıl-* “boşaltmak”, *hibe kıl-* “malını karşılıksız verme”, *handân kıl-* “sevindirmek”, *hilm kıl-* “yumuşak davranmak”, *hürmet kıl-* “değer vermek, saygı göstermek”, *hased kıl-* “kıskanmak”, *hırş kıl-* “kuvvetli istek duymak”, *hidâyet kıl-* “doğru yolu gösterme”, *himâyet kıl-* “koruma, koruması altına alma”, *icâd kıl-* “yeni bir şey ortaya çıkarma”, *işrâb kıl-* “içmek”, *işbât kıl-* “delile dayandırma,

delil gösterme”, *ibrāz kıl*- “ortaya koyma, gösterme”, *ibādet kıl*- “dinin emirlerini yerine getirmek”, *ibdā’ kıl*- “meydana getirmek”, *isrāf kıl*- “boşa harcama”, *ihrāk kıl*- “yıkma”, *idrāk kıl*- “anlama”, *iḥmāl kıl*- “önemsememe”, *iktisāb kıl*- “kazanma”, *iḥtirāz kıl*- “çekinme”, *imtidāh kıl*- “övmek”, *i’ timād kıl*- “güvenme”, *i’ tiḳād kıl*- “inanma”, *istinād kıl*- “bir şeye dayandırma”, *iḥzārat kıl*- “hazırlama”, *iftihār kıl*- “övünme, gurur duyma”, *i’ tizāz kıl*- “aziz sayma”, *imtiyāz kıl*- “ayrıcılık gösterme”, *iltimās kıl*- “öncelik acırcılık tanıma”, *iltibās kıl*- “şüphe etmek”, *iḥṣā kıl*- “meydana çıkarma”, *inkār kıl*- “yalanlama”, *istimā’ kıl*- “dinleme”, *iṭṭilā’ kıl*- “öğrenme”, *istiḥlāl kıl*- “helal sayma”, *inkişāf kıl*- “meydana çıkarma”, *i’ tirāz kıl*- “karşı çıkma”, *iṭā’ at kıl*- “emre uyma”, *ibtidā kıl*- “başlamak”, *intibāh kıl*- “uyanma, uyanış”, *ibḳā kıl*- “devamlı olarak yapma”, *ikrāh kıl*- “iğrenme”, *iḫhār kıl*- “açığa çıkarma”, *icmā’ kıl*- “birleşme”, *ihrāk kıl*- “yakma”, *ifzāl kıl*- “lutfetme, bağışlama”, *imzā kıl*- “mühürlemek”, *iḥāṭa kıl*- “kuşatma”, *isti’ māl kıl*- “kullanmak”, *iṣāret kıl*- “işaretleşme”, *intihāb kıl*- “seçme”, *indirāc kıl*- “ sıralayarak indirme”, *inkıyād kıl*- “boyun eğme, itaat etme”, *izdiyād kıl*- “artma, çoğalma”, *iṣtiḡāl kıl*- “uğraşma, meşgul olma”, *intikāb kıl*- “kötü iş yapma”, *izdivāc kıl*- “evlenme”, *irş kıl*- “mirasa konma”, *iflāh kıl*- “selamete çıkarma”, *istikbār kıl*- “kibirlenme”, *icābet kıl*- “teklif edilen şeye karşılıklı verme”, *isifirāg kıl*- “kusma”, *istislām kıl*- “İslamiyet’i kabul etme”, *intizār kıl*- “bekleme”, *isrā’ kıl*- “ gönderilmek”, *irtiḡāl kıl*- “ölme, öbür dünyaya geçme”, *izin kıl*- “müsade etmek”, *i’ tāḳ kıl*- “ azad etmek”, *idḡal kıl*- “dahil etmek”, *istinkāh kıl*- “evlenme isteğinde bulunmak”, *iltifāt kıl*- “gönlünü alacak şeyler söylemek”, *kayḡu kıl*- “tasalanmak”, *ḳıtal kıl*- “öldürmek”, *ḳurı kıl*- “kurulmamak”, *ḳarār kıl*- “karar vermek”, *ḳıyās kıl*- “karşılaştırmak”, *ḳasem kıl*- “yemin etmek”, *ḳitmān kıl*- “sırrını saklama”, *ḳabūl kıl*- “onaylamak”, *ḳanā’ at kıl*- “ yetinmek”, *lāf kıl*- “konuşmak”, *lāl kıl*- “söz söyletmemek”, *luṭf eyle-* “bağışlama, *ihsan etme*”, *mutabbāḳ kıl*- “kat kat yapmak”, *maḥbūb kıl*- “sevgili eylemek”, *münācāt kıl*- “yalvarmak”, *murād kıl*- “istemek, dilemek”, *muḳadder kıl*- “takdir etmek”, *muṣavver kıl*- “tasvir etmek”, *mu’ āf kıl*- “bağışlamak”, *meftūn kıl*- “aşık etmek”, *muḡālefet kıl*- “karşı durma”, *maḡbūt kıl*- “hatırda tutmak”, *meylā kıl*- “bir şeye yönelmek”, *medār kıl*- “yardımcı yapmak”, *maḡlūd kıl*- “karıştırmak”, *mu’ ālece kıl*- “tedavi etme”, *müjde kıl*- “sevindirecek haber verme”, *müyesser kıl*- “nasip etmek”, *muḳātele kıl*- “öldürme”, *merzūk kıl*- “rızkılandırmak”, *mastūr kıl*- “gizleme”, *müşāvere kıl*- “sanışma, iştisare etme”, *merkūb kıl*- “üzerine binme”, *men’ kıl*- “yasaklamak”, *meḡābā kıl*- “korkma”, *merḡamet kıl*- “acımak”, *müveddet kıl*- “sevgi, dostluk besleme”, *nikāh kıl*- “evlenme”, *namāz kıl*- “namaz ibadetini yerine getirme”, *nizā’ kıl*- “tartışma”, *nuḳūl kıl*- “nakletme, aktarma”, *nigāh kıl*- “bakma”, *naḡar kıl*- “bakma”, *noḳṣān kıl*- “iş eksik yapma”, *nidā kıl*- “bağırma”, *niyāh kıl*- “yüksek sesle ağlama”, *naṣīhat kıl*- “öğüt verme”, *nihān kıl*- “gizleme”, *niyāz kıl*- “yalvarma dua etme”, *nuṣh kıl*- “nasihat verme”, *naṣīb kıl*- “kısmet etme”, *nā-peydā kıl*- “gizleme, saklama”, *nezīr kıl*- “adama”, *otaḳ kıl*- “ev yapmak”, *pāk kıl*- “temizleme, arındırma”, *peydā kıl*- “ortaya çıkarma, görünür hale getirme”, *pend kıl*- “nasihat etme”, *piṣvā kıl*- “öncü kabul etme”, *rāzı kıl*- “memnun, hoşnut olma”, *rās kıl*- “doğruyu gösterme”, *rivāyet kıl*- “nakletme”, *raḡmet kıl*- “merhamet etme, acıma”, *reṣād kıl*- “Hak yolunda yürüme”, *recā kıl*- “istemek, dilemek”, *riḡlet kıl*- “göç etmek”, *sırdāş kıl*- “gizlemek”, *sa’ y kıl*- “çabalamak”, *şavm kıl*- “oruç tutmak”, *su’ āl kıl*- “soru sorma”, *sipās kıl*- “şükretmek”, *sa’ id kıl*- “kutlu saymak, üstün tutmak”, *selām kıl*- “selamlamak”, *secdegāh kıl*- “secde edilecek yer olarak belirleme”, *sefer kıl*- “savaşmak”, *sünnet kıl*- “sünnet haline getirme”, *secde kıl*- “Allah’ın huzurunda eğilmek”, *ṣenā kıl*- “övmek, medhetmek”, *ṣadaḳa kıl*- “bağışta bulunmak”, *ṣavāṣ kıl*- “savaşmak, mücadele etmek”, *ṣıyānet kıl*- “koruma, himaye etme”, *sūknā kıl*- “mekan edinme”, *seyrān kıl*- “gezme, bakınma”, *seyyi’ āt kıl*- “günah işleme”, *ṣehādet kıl*- “şahitlik yapma”, *ṣaz kıl*- “mutlu etme”, *ṣūrū’ kıl*- “başlamak”, *ṣi’ ār kıl*- “işaret saymak”, *ṣumār kıl*- “hesaplama, hesap etme”, *ṣādumān kıl*- “mutlu etme”, *ṣūkr kıl*- “Allah’a duyulan minneti dile getirme”, *ṣefā’ at kıl*- “Hz. peygamberin kulların bağışlanması için aracı olması”, *ṣekvā kıl*- “şikayet etme, yakınma”, *teḡāfūl kıl*- “bilmezlikten gelme”, *taṣaddur kıl*- “başa geçme”, *taṣdiḳ kıl*- “onaylamak”, *tefrīt kıl*- “ ayırmak”, *tibyān kıl*- “izah etme”, *ṭama’ kıl*- “açgözlülük etme”, *taḡarrū’ kıl*- “yalvarıp yakarma”, *te’ ehhül kıl*- “evlenme”, *tekzib kıl*- “yalanlamak”, *temessūk kıl*- “yapışıp tutmak”, *tevbe kıl*- “günahı Allah’a sığınma”, *tebliḡ kıl*- “bildirme, haber verme”, *tevaḳḳuf kıl*- “oyalanma, bekleme”, *teḳāpū kıl*- “çabalamak”, *teheccūd kıl*- “gece namazı kılmak”, *ta’ ab kıl*- “zahmet gösterme, yorulma”, *ṭaleb kıl*- “istenme, dileme”, *tārāc kıl*- “yağmalama”, *taḳa’ ḳu’ kıl*- “sarsma”, *ta’ ziye kıl*- “baş sağlığı dileme”, *temhīd kıl*-

“yayma, döşeme”, *tecâdid kıl*- “tazeleme”, *tesvîd kıl*- “karalama”, *ticâret kıl*- “alım-satım yapma”, *tilâvet kıl*- “Kuran okuma”, *teğannî kıl*- “şarkı söyleme”, *favâf kıl*- “Kabe’nin etrafını dönme”, *tezvîc kıl*- “nikahlanma”, *taḫsîm kıl*- “bölme, ayırma”, *taḫbîl kıl*- “öpme”, *te ḥîr kıl*- “erteleme”, *te‘allûl kıl*- “bahane bularak kaçma”, *tezâhid kıl*- “kaçınma”, *ḫalan kıl*- “yağmalama”, *urûc kıl*- “yukarı çıkma, yükselme”, *umre kıl*- “Kabe’yi ziyaret edip ibadep yapma”, *viḫâḫ kıl*- “dostluk yapma”, *vaṣiyyet kıl*- “öldükten sonra bir şeyin yapılmasını isteme”, *vuzû kıl*- “abdest alma”, *vedâ‘ kıl*- “ayrılma”, *vâcib kıl*- “bir şeyin yapılmasını dinen zorunlu kılma”, *vâṣîl kıl*- “ulaştırma”, *yaraḫ kıl*- “hazırlık yapma”, *yâd kıl*- “anma”, *yardım kıl*- “ihtiyacı olan birine yardım etme”, *yemîn kıl*- “and içme”, *zâyi‘ kıl*- “ziyan etme”, *zinâ kıl*- “nikahsız birleşme”, *zuhûr kıl*- “ortaya çıkma”, *ziyân kıl*- “zarar verme”, *zekât kıl*- “maldan dinen belirlenmiş olan oranda ihtiyacı olanlara verme”, *zîkr kıl*- “Allah’ın adını anma”, *zârî kıl*- “ağlama, inleme”.

étdür- yardımcı fiili ile oluşturulanlar: *te‘âzzum étdür*- “büyüklük göstertme”, *fesâd étdür*- “arayı bozdurmak”, *taṣdîḫ étdür*- “onaylatmak”, *‘afv étdür*- “bağışlanmasını sağlamak”, *istiḫrâc étdür*- “çıkarttırmak”, *taẓmîn étdür*- “zarar ziyânı karşılatma”, *tırâş étdür*- “saçını, sakalını kestirtmek”, *taṣfîr étdür*- “sarıya boyatma”, *yalduz étdür*- “yaldızlattırma”, *iḫrâc étdür*- “dışarıya attırma”, *rücû‘ étdür*- “geri çevirtme”, *car édin*- “örtünme”.

kılın- yardımcı fiili ile oluşturulanlar: *mufazzâl kılın*- “üstün tutulan”, *rivâyet kılın*- “anlatılan, nakledilen”, *melḥûz kılın*- “olabileceği düşünülen”.

édin- yardımcı fiili ile oluşturulanlar: *vird édin*- “belli aralıklarla zîkr etmek”, *maṭlûb édin*- “istenilen, talep edilen”, *ḫışṣa édin*- “hikaye olarak diline dolamak”, *iḫtiḫâb édin*- “örtünme”, *maḥbûb édin*- “dost edinmek”, *maḫṣûd édin*- “gaye edinmek, istemek”, *‘âdet édin*- “alışkanlık haline getirme”, *mu‘tâd édin*- “adet haline getirme”, *ḥüccet édin*- “delil olarak kullanma”.

ol- yardımcı fiili ile oluşturulanlar: *ikâz ol*- “uyarmak”, *ṣağ ol*- “sağlıklı, diri olmak”, *ka‘im ol*- “ayakta durmak”, *emîn ol*- “inanmak, güvenmek”, *bî-ḥâf ol*- “korkusuz olmak”, *iğrâḫ ol*- “boğulmak”, *yanında ol*- “birlikte, beraber olmak”, *dellâl ol*- “vasıta olmak”, *ṣamt ol*- “susmak”, *meyyâl ol*- “istekli, hevesli olmak”, *hem-râh ol*- “yoldaş olmak”, *ḫâker ol*- “kul, köle olmak”, *ḫolay ol*- “sıkıntısız, zahmetsiz olmak”, *ḫâzer-nâk ol*- “sakin olmak, çekinmek”, *ṣâlih ol*- “dini emirlere uymak”, *zâg-veş ol*- karga gibi olmak”, *‘âṣî ol*- “İsyan etmek”, *iḫrâc ol*- “dışlanmak, dışında tutulmak”, *ḡâfil ol*- “gaflet içinde bulunmak”, *sâlik ol*- “bir yola girip takip etmek”, *‘adûv ol*- “düşman olmak”, *inzâl ol*- “inmek”, *ḡavî ol*- “azmak, sapmak”, *iṣâret ol*- “bir şeyin belirtisi olmak”, *yâkîn ol*- “ortaya çıkmak”, *ibḫâ ol*- “daimi olmak”, *eṣḫâ ol*- “eşkiya olmak”, *ilḫâ ol*- “vahiyle indirilmek”, *ḫayr ol*- “hayırlı olmak”, *peydâ ol*- “ortaya çıkmak”, *naḫl ol*- “iletirmek”, *ḫılâf ol*- “yalan olmak”, *âṣikâr ol*- “meydana çıkmak”, belli olmak”, *ṭopraḡ ol*- “ölme, toprağa karışmak”, *fârîḡ ol*- “fergat etmek”, *cem‘ol*- “toplanmak, bir araya gelemek”, *cife-yi ḫabr ol*- “mezaradaki leş olmak”, *ṣâd ol*- “mutlu olmak”, *sâf ol*- “temizlenmek”, *menḫûr ol*- “İğrenç duruma gelmek”, *müstagraḫ ol*- “batmak, dolup taşmak”, *muṣallaḫ ol*- “bıktırarak şekilde birine yapışmak”, *helâk ol*- “mahvolmak”, *tâbi‘ ol*- “dahil olmak”, *peygâmbir ol*- “Allah tarafından elçi olarak görevlendirilmek”, *‘âmil ol*- “âmel etmek, çalışmak”, *ḫalîfe ol*- “İslam’ın lideri olmak”, *zâ‘il ol*- “yok olmak, ortadan kalkmak”, *ḡâlib ol*- “yenmek, kazanmak”, *mecnûn ol*- “delirmek”, *a‘mâ ol*- “kör olmak, görememek”, *mâni‘ ol*- “önlemek”, *mekr ol*- “hile yapmak”, *murtâz ol*- “seçkin beğenilir olma”, *maḡdûr ol*- “haksızlığa uğrama”, *dâ‘î ol*- “duacı olmak, biri için dua etmek”, *sünnet ol*- “Hz. peygamberin davranışlarını ve sözlerini alışkanlık haline getirmek”, *râzî ol*- “kabullenmek”, *ilḫâḫ ol*- “bir yere katılmak”, *maḡmûr ol*- “şarhoş olmak”, *iṣâd ol*- “bozmak, fesada uğratmak”, *sağ ol*- “yaşamak, hayatta olmak”, *eberr ol*- “faziletli, doğru, temiz olmak”, *helâl ol*- “yapılmasında dinen sakınca olmamak”, *ḫarâm ol*- “yapılması dinen yasak olmak”, *giriḫtâr ol*- “esir olmak”, *‘âṣık ol*- “sevdalanmak, sevmek”, *ḫatî ol*- “öldürülmek”, *ḫâbil ol*- “imkûn”, *ayb ol*- “ütanılacak bir hal olmak”, *ḫâmil ol*- “taşımak”, *râḡib ol*- “istekli olmak”, *ḡarḫ ol*- “boğulmak”, *mû‘min ol*- “iman etmek”, *pîr ol*- “yaşlanmak”, *ḫaste ol*- “hastalanmak, rahatsızlanmak”, *merbûṭ ol*- “bağlanmak”, *‘âlim ol*- “İlim sahibi olmak, bilmek”, *sebeḫ ol*- “yol açmak”, *müstagrîr*

ol-“af dilenmek”, *zâhir ol-*“örtaya çıkmak, görünür olmak”, *vâriş ol-*“mirasçı olmak”, *efdâl ol-*“çok faziletli olmak”, *konuğ ol-*“bir yere misafir olmmak”, *lâzım ol-*“gerekmek”, *farz ol-*“dinen emrolunmuş”, *mübhem ol-*“belirsiz, şüpheli olmak”, *zâ'id ol-*“eklenmek, ilave olmak”, *şart ol-*“kaçınılmaz duruma gelme”, *rabt ol-*“bağlanmak”, *âsân ol-*“kolay olma”, *nağş ol-*“işlenmek, kazınmak”, *musâfir ol-*“bir yerde konuk olarak ağırlanmak”, *müsteḥâb ol-*“hayırlı,sevap olmak”, *fâsid ol-*“bozulmak, fesada uğramak”, *‘ayân ol-*“*bilinir olma, belli olma*”, *yâdigâr ol-*“hatıra olarak kalma”, *müsâvî ol-*“eşit olma”, *ma‘lûl ol-*“hasta, illetli olma”, *müstecâb ol-*“kabul edilen”, *mu‘âdil ol-*“denk, benzer olma”, *bî-kıyâs ol-*“mukayese edilememek”, *berâber ol-*“bir arada bulunmak”, *reḥber ol-*“kılavuzluk etmek, iyiye yöneltmek”, *şâhîd ol-*“tanıklık etmek”, *akrân ol-*“birbirine denk olmak”, *muntazır ol-*“beklemek, gözlemek”, *mübtelâ ol-*“vazgeçemeyecek şekilde bağlanmak”, *ḥâzır ol-*“hazırlıklı, uygun olma”, *ḥaşr ol-*“yeniden dirilmek”, *mâlik ol-*“şahip olmak”, *ḳabûl ol-*“arzusuna kavuşmak”, *şâim ol-*“oruçlu olmak”, *mekrûh ol-*“dinen yapılması sakıncalı olmak”, *helâk ol-*“perişan hale gelmek”, *mu‘în ol-*“yardımcı olmak”, *lâl ol-*“konuşamamak”, *dâ'im ol-*“sürekli olmak”, *müşerref ol-*“şereflemek”, *mührim ol-*“ihrama girmek”, *ırag ol-*“uzaklaşmak”, *müşterek ol-*“örtak olmak”, *mu‘tâd ol-*“alışmak”, *lağv ol-*“hükmü kalmamak”, *recm ol-*“taşlanmak”, *nâlân ol-*“inlemek, ağlamak”, *ḳat ol-*“kesilmek”, *nağz ol-*“eksik kalmak”, *şehîd ol-*“vatan için can vermek”, *mücâhid ol-*“çalışma, çaba gösterme”, *bâḳıl ol-*“gerçekle ilgisi olmamak”, *meşrû ol-*“yasal olmak”, *şâmit ol-*“sessiz, sakin olmak”, *hebâ ol-*“yok olmak”, *ma‘lûm ol-*“bilinmek”, *dermân ol-*“şifa olmak”, *serkeş ol-*“dik başlı davranmak”, *ḳarîb ol-*“yakınolmak”, *meftûn ol-*“tutulmak”, *maḳbûl ol-*“beğenilmek”, *mesrûr ol-*“mutlu olmak”, *peşimân ol-*“pişman olmak”, *müslimân ol-*“İslam dinini kabul etmek”, *muhtâc ol-*“birine veya bir şeye ihtiyaç duymak”, *girân ol-*“pahalı, ağır olmak”, *mâ'il ol-*“hevesli, istekli olmak”, *ḳâ'im ol-*“ayakta durmak”, *dâ'im ol-*“ebedi, sonsuz olmak”.

olun- yardımcı fiili ile oluşturulanlar: *emr olun-* “bir iş için birini görevlendirmek”, *‘afv olun-* “bağışlanmak, hoş görülme”, *ḥalk olun-* “yaratılmak”, *iḥrâc olun-* “çıkarılmak”, *terk olun-* “bırakılmak, rivâyet olun- “anlatılmak”, *nehy olun-* “yasaklanmak”, *da‘vet olun-* “misafir olarak çağrılmak”, *isti‘mâl olun-* “kullanılma”, *iḥsân olun-* “*lutfedilmek*”, *zîkr olun-* “anılmak, bahsedilmek”, *taḥammül olun-* “dayanılmak, katlanmak”, *teşbih olun-* “benzetilmek”, *fevt olun-* “kaçırılmak, yitirmek”, *te‘ḥîr olun-* “ertelenmek, sonraya bırakılmak”, *redd olun-* “kabul görmemek”, *vâcib olun-* “yapılması gerekli olarak bildirilen”, *farz olun-* “yapılması kesin olarak emredilen”, *cem olun-* “toplanmak, bir araya getirilmek”, *ifsâd olun-* “fesada uğratılmak”, *naḳl olun-* “aktarılmak”, *ḳarb olun-* “vurulmak, dövülmek”, -, *taşvîr olun-* “tesm ederek anlatılmak”, *ḫama olun-* “aç gözlü davranmak”, *ba‘ş olun-* “gönderilmek” *ta‘zîz olun-* “yüceltilmek”, *ḳabz olun-* “teslim alma”.

3.2. Tasviri fiillerle (bir yanı zarf- fiil olan birleşik fiiller) kurulan birleşik fiiller

Bir yanı zarf-fiil olan tasviri fiiller iki farklı fiilin kaynaşmasıyla meydana gelirler. Asıl fiil başta yardımcı fiil ise sonda yer alır. Bu fiillerde asıl anlam –A, -I, -(y)Ip zarf-fiil yapısında olan birinci fiildedir. İkinci fiil ise esas fiil olmasına rağmen anlam kaymasına uğrayarak sözlük anlamından farklı bir anlama bürünür. Bu fiillerde yardımcı fiilin görevi asıl fiilin oluş, kılış şeklini tasvir etmektir. Tasvir fiilleri, –A, -I/-U–Ip/-Up ekleriyle yapılan zarf-fiillerin yanına “ *bil-, ver-, dur-, gel-, kal-, koy-, gör-, yaz-*” fiillerinden birinin eklenmesiyle oluşur (Özkan vd., 2011: s. 77). Tasvir fiiller yeterlik, tezlik, yaklaşma, uzaklaşma, süreklilik fiilleri olarak tasnif edilirler (Korkmaz, 2007, 811-812; Demir, 2004, 103-116). Bazı kaynaklarda ise tasvir fiiller yeterlik, tezlik, yaklaşma ve süreklilik olmak üzere dört gruba ayrılmıştır (Karahana 2004, s. 33; Özkan vd., 2011, s. 77; Banguoğlu 2007, s 488).

3.2.1. Yeterlik fiilleri: Esas fiilin –(y)A zarf fiil şekline bil- yardımcı fiilinin eklenmesiyle oluşturulur. Belirtilen eylemin gerçekleştirilmesinde güç ve yeterliliğin bulunduğunu belirtir.

Yeterlik fiilinin olumsuzu Türkiye Türkçesinde bil- yardımcı fiili ile yapılmaz. “Muktedir olmak” manasına gelen –u yardımcı fiilinin üzerine –mA fiilden olumsuzluk yapan ekin getirilmesi ile kurulur. Tek bir vokalden oluşan u- yardımcı fiili –A zarf-fiil eki ile karşılansınca kaynaşmaya uğrayarak kaybolmuştur. (Korkmaz, 2007, s. 815). Metnimizde yeterlik fiilinin olumsuz şekline daha sık rastlanmaktadır.

Görebile тұрur iken éde bahâne ihtilâ (4521); Lâ-būd kudurur **kurtulamaz** baş ile ayağ (1174); Gevşenüp kendüyi imsâke o kâdir **olamaz** (1912); Geçilse verâsından anuñ **kıramaz** çü nân (2688); Ki dehr-i şâ'im olmışca **bulamazdım** anuñ işbâ' (3860); İ' zâr édüp ızlâl éder **alamaz** o dînâr kuṭâ' (4564); Kuloğlı eger elün-ile men' **édemezseñ** (1121); Kimine üşüp **öğredemez** harfî bu ecnâs (1280); Eger mâh-ı şıyâmı siz **göremeziseñüz** ol şeb (3794); Çü bâzâr-ı ebyâta **véremez** idi kesâd (6451); Buyurdi kâtî' ur-raḥm ki **giremez** cennete dédi (6614)

3.2.2. Uzaklaşma fiilleri: Esas fiildeki oluş ya da kılışın uzaklaştığını anlatan fiillerdir. –(y)A zarf fiilinin üzerine git- yardımcı fiilinin eklenmesiyle oluşturulurlar. Metnimizde bu tür fiillere fazlaca rastlanmamaktadır.

Bir gün ola cümlesini bunda **koyup gidesin** (600); Elüme yapışuban beni **alup gitti** pes o (2118); Yahüd **bozulup gide** dâruñ senüñ (2630); **Kalkup gider** olsa kaçan eyledügince infirâd (4347); Nüzül édüp getürdi kim 'urüc édüp gide eclây (8188)

3.2.3. Tezlik fiilleri: Gerçekleşen eylemin bir andai kolaylıla, çarçabuk gerçekleştiğini anlatmak için kullanılan fiillerdir. –(y)I/–(y)U zarf-fiil ekiyle birleşen ver- yardımcı fiilinden oluşan yapılarıdır.

Hüdâ ḥayr ile itmâm **édivére** (80); **Şunivér** baña qokam tâ kim semen-zâr-ı ḥadîş (361); Te'ḥîr édüben **katlanuvér** eyleme maṭrûṭ (1352); **Katlanıvérüp** borcını bağışla birazın (1354); Raḥmet **dileyüvéreler** ol kâdir ü ḳassâm (1521); Bıyığın **şalıvérüp** şaḳalını kırkmaq işit (2018); Pes evvelki gün vaḳt-i zuhrî **kıluvérdi** ol (2320); Kim ki baña şalât éde gelüp olar **déyüvêrür** (2815); Resûl anuñ şâhibine iki kul **alıvêrdi** çün (4885); Mozáyırka sin cem'a **görüvéreler** maḥsûb (5878); Daḥı başın tırâş édüp **saçıvêrince** aḳçeyi (6042)

3.2.4. Süreklilik fiilleri: Bu yapıdaki fiiller eylemin söylenilen zamanda sürmekte, devam etmekte olduğunu anlatmak için kullanılırlar. Bu yapılar –(y)A/–(y)I/–(y)U zarf-fiil eklerine dur-, gör-, kal-, koy-, gel- gibi yardımcı fiillerinin eklenmesiyle kurulurlar.

gör-

kılagör keşf éde tâ Ḥaḳ saña râz (104); 'Âḳıl iseñ **tutagör** güftâr-ı mümtâza ḳulaḥ (431); Ol 'ahdi **bozagör** sen eyleme çü 'ömri itlâf (5353); Sever dér **kıkağör** bu zaymerânı (6403); Anı göñlüñ kitâbında **yazagör** vaşf-ı bâbında (7313); Dâ'î **olğör** râhına sen Rabbinüñ âḥîr (1627); Ki bu ğaḳlet döşegini dürüp **uyanığörün** (2042); Burnuñuz şu ile üç kerre çü **yıkanığörün** (2043); Hem buyurdi sevdüğüñi **sevegör** Allâh içün (324); İmdi pervâz **édegör** tâ kim açılmışdur ḳafes (583); Hem sen olaruñ istediğün **véregör** âḥîr (1332); Kuloğlı bugün 'âlim olanları **sevegör** (1570); Kuloğlı imdi bu şudan **içegör** bulmazsın âb (3438); Tamuya gire hem **çekegör** betin (6590)

gel-

çıkageldi pes 'Oşmân anda nâğâh (44); **Yöriyüp gele** mescide kim éde cefâyla ḥaz (2535)

tur-

Hâzır **olup turtuñ** şuçı gide dédi nezîr (1831); Kıldı iki rek' atını selâm **vérüp tırdı** örü (2922); Üç kerez **uyuyup tırup** bula çü okıya hâlâş (3067); Çün istirâhat **eyleyüp tırdı** şabâh olunca tâ (4694); Selâmın **alup tırdılar** hâş u 'âm (6358)

3.3. Bir yanı sıfat-fiil bir yanı yardımcı fiil olan birleşik fiiller

Bir yanı sıfat-fiil bir yanı yardımcı fiil olan birleşik fiiller değişik zaman kalıbı içinde bulunan sıfat-fiillerin *ol-* yardımcı fiili ile birleşmesinden meydana gelen fiillerdir. Bu tür fiillerde temel anlam birleşik fiil üzerindedir. (Korkmaz, 2007, s. 801). Bu tür fiilleri *karmaşık fiiller* olarak adlandırılmıştır. (Deny, 2012, s. 465; Banguoğlu, 2007, s. 482). Bu tür fiiller birleşik fiiller tasnif edilirken bazı kaynaklarda asıl yardımcı fiillerle kurulan birleşik fiiller başlığı altında değerlendirilmiştir. Bu fiillerin asıl yardımcı fiillerle kurulan birleşik fiillerden farkı bu yapı içerisindeki isim ögesinin bazı sıfat-fiil eklerini almış olmasıdır. Karmaşık fiiller olarak nitelendirilen bu fiiller *ol-* yardımcı fiilinden önce gelen sıfat-fiillerin yüklendikleri işlev farklılıklarına ve de bağlı olduğu zaman kesimine göre üç gruba ayrılır: 1. Öncelik 2. Alışkanlık 3. Niyet (Korkmaz, 2007, s. 801). Bu kategorideki fiillerin sınıflandırılması için de farklı isimler kullanılmıştır. Banguoğlu, 1. Öncelik fiilleri, 2. Başlama fiilleri, 3. Niyet fiilleri şeklinde sınıflandırır (2007, s. 482).

3.3.1.Öncelik fiilleri

Öncelik görevini üstlenmiş olan birleşik fiiller *-mİş ol-* şeklinde kurulurlar ve birleşik fiilin aldığı zamandan daha önce gerçekleşmiş, tamamlanmış olduğunu gösterirler. Geçmiş zaman sıfat-fiillerinin olumlu yahut olumsuz şekliyle kurulurlar. (Banguoğlu, 2007, s. 482; Korkmaz, 2007, s. 801) *-mİş ol-* yapısındaki *ol-* yardımcı fiilinin çekimlendiği zamana göre anlam farklılıkları oluşur. *ol-* fiili geçmiş zaman ya da hikaye çekimleri ile çekimlendiğinde geçmişte tamamlandığı ortaya çıkar. Eğer geniş zaman ile çekime girmişse birleşik fiilin meydana getirdiği oluş gelecek zamanı gösterir. Şimdiki zamanla yapılan çekimlenmede ise oluş ve kılış şimdiki zamanda tamamlanmıştır. (Korkmaz, 2007, s. 802) Metnimizdeki örnekleri şöyledir:

Seni Haş **kılmış olursa** eger bay (282); Déye yâ Rab bârî ehlim **bilmiş olaydı** (767); Şoñına anuñ **kılmış ola** oğlı meger hâş (1316); Şol evlâdı kim ol **olmuş ola** bâri pes hâş (1317); Meger ol fâre **yemiş ola** idi şöyle henüz (2148); O henüz şurb-ı hâmir **étmiş ola** rüy-i siyâh (2149); Nebz-i temir dédi **ışlanmış ola** hırma ağı (2153); Ecri tamâm olur gibi **eylemiş ola** 'ömre câc (2884); **Kılmış olursa** lâ-cerem mâni' olup aña me'âş (3039); Meger kim o şâhid olup mâli telef **olmuş ola** (3290); Koyun yaşın **geçmiş ola** sığır iki yaşında hem (3305); Beñze ğaribe dünyâda **bırakmış ola** câyını (3353); Meger anuñ günâhını **gidermiş ola** zü'l-celâl (3362); Eger ağışam namâzında varup **görmüş olur** ise (3416); Meger şişmiş ola meyyit ya **dikmiş ola** anı cerrâh (3527); Yâhûd bir kimse borcına kefil **olmuş ola** mezkûr (3657); Şatun **almış ola** dédi velî bunuñ olur ma' zûr (3658); Kıyâmetde anuñ yüzi **soyılmış ola** bu tağcîr (3681); Derisi yüzlerinin hep **yüzilmiş ola** dér tağbîr (3688); Amânı **érmiş ola** kim vérüp ol da ola beşâş (3747); Teğavvü' -ı niyet olsa o nehy **olunmamış olur** (3791); Vaşiiyet **étmiş olursa** anuñ mâl-ı şülüşinden (3943); Hattâ birinde on hatim **eylemiş ola** müzdi dér (4218); Meger aña ben ni' metüm **eylemiş olam** iltimâs (4435); Yüz kıl âzâd **étmiş ola** hürmet durur aña 'ivaż (4496); Meger o gün bir gayrısı mezkûr-ı zıkr **étmiş ola** (4499); Râh-ı ziyâratunda hem **bulmamış olsañ** nefis-i gül (4724); Olsun ki bid'at ehline **étmiş ola** ikrârûñ o (4808); Meger muhayyer oluban **bilmiş ola** akrânını (4867); Benden dileye mâlin zulm **étmiş olam** zerrât (4963); Tağlîl ğaraşı için **eylemiş ola** tezvîc (5279); Kim nefis ile şehvâtı **olmamış ola** mağfûz (5279); Tâ fî'l-i şeni' birle **uzatmış olam** ayağ (5337); İşleyüme sözün **eylemiş ola** isrâf (5359); Kağrana baturalar **kaynamış ola** issü (5583); Allâh ile dér

cenge **başlamış ola** dēr vāh (5602); Şuñā kim Hāk te‘ ālallāh **naşib étmiş ola** beñlik (5688); Olara **érmiş ola** emr-i Hüdā’dan ‘ aşerāt (5979); Velī ol kelb anuñ etin **yémış olursa** bir miqdār (6021); Meger cāfi ile **çıkmış ola** boğazlana hei’sāt (6039); **Getürmiş olursa** eger cāvidān (6073); Eger şol yanına anuñ **oturmuş olsadı** eşrāf (6117); Şokmış olur **kıymış olur** cānına (6260)

Muqadder **kılmamış olur** Hüdā bilgil anı izāh (6264); Yil ile nāzile birle **karışmış ola** istinkāh (6275); **Söylemiş ola** şāyed uya bāri kıldıysa hāsed (6498); Babası anuñ **ölmiş olsa** eger (6596); Kim şöyle müsta‘ mel bñar çör ile çöp **tolmuş ola** (7161); Bāğ-ı hayr içre niçün **bitmemiş ola** çemenüñ (7476); Yed-i bid‘ atla **kazımış ola** naqş-ı hātmiñ (7497); Kudret elümle anı ben **yaratmış olam** dēdi Hāk (7816)

3.3.2. Niyet fiilleri

Niyet fiilleri, -AcAk, -IcI/-UcU, -AsI sıfat-fiilleri ile yapılırlar. ol- yardımcı fiilinin aldığı zamanda oluş ve kılışın bir niyet, bir teşebbüs halinde olduğunu gösterirler. Bu türdeki karmaşık fiiller genellikle tarz yönünden bir anlam özelliği gösterir. (Banguoğlu, 2007, s. 485). Bu türdeki karmaşık fiiller geçmiş veya da şimdiki zamanda gerçekleşmemiş, gerçekleşmesi de niyetlenerek geleceğe yüklenmiştir. (Korkmaz, 2007, s. 807). Metnimizdeki örnekleri şöyledir:

Yā kıyāmet **kopıcağ olmaz** bu eṭvāra şalā (989); Hılāf-ı şer‘ e ol dā‘ i **olacak olur** ise dēr (5674)

3.3.3. Alışkanlık fiilleri

Alışkanlık fiilleri -AcAk ol-, -IcI/-UcU ol-, -AsI ol-, -msAr ol- şeklinde kurulurlar. Bir oluşun şimdi, gelecekte yahut da geçmişte alışkanlık şeklinde sürdüğünü ya da sürecek olduğunu anlatırlar. Bir oluşun zaman yönünden değil de tarzı yönünden bir anlam inceliği taşır bu fiiller. Geniş zaman sıfat-fiilinin – mAz ol- biçimindeki olumsuz şekli istek, şart, emir gibi kiplerle çekimlendiğinde istemezlik, kötü niyet anlamı verir. Fiilin mastar şekli ile ol- yardımcı fiilinin 3. şahıs olumsuz çekimi birleştiğinde o eylemin yapılmasındaki uygunsuzluk durumunu ifade eder (Korkmaz, 2007, 803-806). Banguoğlu bu fiilleri başlama fiilleri olarak adlandırmıştır (2007, s. 484). Metnimizdeki örnekleri şöyledir:

Ger ben dēdi bir kimseyi dost **eyler olsam** dünyede (8251); Gel bahşi bırak yoḥsa başa **çıkmaz ola** ay (1631); Tamām gün **görünmez oluban** tolandı ki sāh (2329); **Kayırmaz olursa** bu deñlü ḥaşır u çerāk (2620); Faķir ola zelil ola **édemez ola** hiç tedbir (3689); Şikārı tutıcağ o kelb **yémez ola** diledi kim (6032); Rızāsın **gözlemez olsa** bu derde kılmasa tīmār (6619); **Tuymaz ola** déyü buyurdi işt o şāhbāz (6786); Kim anuñ ḥüsni **éřişmez ola** pāyāna gönül (7604)

3.4. Yapısında isim-fiil bulunan birleşik fiiller

Yapısında fiilimsi bulunduran birleşik fiillerden biri de isim-fiille kurulan birleşik fiillerdir. Bu fiillerde yardımcı fiil isim-fiil yapısındaki bir asıl fiille birleşir. Burada yardımcı fiil kendi anlamını yitirmez.

Hayra dāl olup seni **kılmağ diler** şālih nihād (466), Pes yaratmağ isteyücek aldı toprağını anuñ (665), İy Kuloğlu **olmağ isterseñ** eger şāhib-kemāl (839), Ki şundum **çıkarmağ diledüm** edüklerini (2206), Anlar ki ola inkār **olmağ dileriseñ** yār (5145), Teğallüb édüben cemā‘ ātūñüzi **tağıtmağ diler** (5716), Gel berü iy dost ilinde **bulmağ isteyen** felāh (6281), Dāḥil **olmağ dileye** bāb-ı cenāna bā-amāl (7565), Vücüdî şişesin anda atup sındırmağ isterdi (7949), Özini atmağ isterdi kıomazdı Cebre’ il billāh (7950)

3.5. Anlam kaymasına uğramış deyimleşmiş birleşik fiiller

Deyimleşmiş birleşik fiiller, birleşik fiil tasnifi yapılırken ayrı bir başlık halinde değerlendirilip değerlendirilmemesi konusunda farklı görüşler doğmasına sebep olmuştur. M Levent Yener “*Anlamca Kalıplaşmış Birleşik Eylemlere Yapısalcı Bir Bakış*” adlı çalışmasında bu alanda yapılmış tasnifleri karşılaştırarak eylem ve adlardan oluşan deyimlerin söz dizimsel/ dil bilgisel değil anlam bilimsel öbek kabul edilmeleri gerektiğini dile getirmiştir (2015, s.180-196).

Bu grup içindeki birleşik fiiller bir isim ve bir yardımcı fiille kurulurlar fakat fiilden önceki ad ögesi sabit kalmaz, yalın olarak kullanılabileceği gibi bir isim grubu şeklinde de kullanılır ve işletme ekleriyle genişletilebilir. Fiilden önce gelen isim unsuru fiile bir nesne, yer tamlayıcısı veya zarf yahut da özne görevi ile bağlanır. Ad ögesi bir veya birden fazla olabilir. Bu birleşmenin sonucu olarak benzetmeler, mecazlı kullanımlar, somutlaştırmalar şeklinde anlam kaymaları oluşturur. (Korkmaz, 2007, s. 837-838). Bu tür birleşik fiillerde fiil unsuru kullanıldığı yere göre yardımcı fiil olma özelliği kazanır.

Tahir Nejat Gencan, birleşik eylemleri incelerken öbekleşmiş eylemler başlığında *Deyim Biçiminde Öbekleşmiş Eylemler* başlığıyla deyimleri inceler (2001, s.331-359).

“Bir isim unsuru ile bir yardımcı fiilden veya bir fiille başka bir fiil unsurundan oluşan yapılardır. İsim unsuru bu fiillerde özne, nesne, zarf, yer tamlayıcısı görevindedir. Sözlük anlamlarından tamamen ya da kısmen uzaklaşmalarıyla meydana gelen kalıplaşmış yapılar” (Öztürk 2008 s.46).

Haydar Ediskun “dördüncü öbek birleşik fiiller” alt başlığında anlamca kaynaşmış birleşik fiilleri ele alır ve deyimleri inceler. Bu fiilleri üç gruba ayırır: 1. kendi sözlük anlamını koruyan birinci kelime ile kendi sözlük anlamından kaymış fiille birlikte deyim kuranlar, 2. bütün kelimeleri kendi sözlük anlamından kaymış ve tam bir deyim oluşturmuş olanlar, 3. ilk kelimesi ismin durumuna girenler (Ediskun 1992: 228-246).

aç-

gözünü aç-: “Uyanık davranmak, dikkatli olmak” Faḫr-i ‘âlem ḫazreti buyurdu aña gözünü aç (369)

sırrın aç-: “sırrını paylaşmak” Meger ol mürteâz olanlara aç sırrın Ḥüdâ (293)

kanat aç-: “uçmak” Gel hevâ-yi dünyâyâ açma kanat mişl-i kelâğ (759)

ellerin aç-: “dua etmek” Ellerin açup okuyup ya‘ nî du‘ â éder gibi (4244)

fâl aç-: “fal bakmak” Ehl-i ‘arafâta dâdi aç Ḥüdâ bir kıutlu fâl (4728)

kucağ aç-: “sığınmak için yer vermek” Eger akrânun olursa dér âğüş eyle aç kucağ (6400)

açıl-

gün açıl-: “Güneşin doğması” Gün açılup ziyâ vérüp eyledi ‘âlem incilâh (3318)

al-

haber al-: “haberdar olmak” Gizlû a‘ mâlinden anuñ çünki aldılar haber (843)

Adres
RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi
Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8
Kadıköy - İSTANBUL / TÜRKİYE 34714
e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

Address
RumeliDE Journal of Language and Literature Studies
Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8
Kadıköy - ISTANBUL / TURKEY 34714
e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

‘ibret al- “ders almak” ‘İbret alup eylegil hem şun‘-i settâra selâm (895)

abdest al- “ibadet edebilmek için temizlenmek” Bir kimise dâdi abdest alup ol yuya yüzün (1842)

elinden al- “bir şeyden mahrum bırakmak” Namâzın kılan nefs elinden alur bunca bâc (2296)

gözün nurın al- “kör etme, göremez hale getirme” Gözlerinin nûrın alup görmez édersem anı ben (3365)

şovuğ al- “üşütmek, hastalanmak” Ki dördüncide déye şovuğ alduñ (6419)

günâhın al- “boş yere suçlamak” Zîre mazlûmuñ günâhın alalar (6811)

az-

yarası az- “daha kötü duruma gelmek” Şudan azdı yarası o kişünñ oldı hemân (1725)

bas-

pây baş- Şular kim başalar du‘ ânuñ kapısına pây (2770)

bul-

hidâyet bul- “İslam dinini kabul etmek” Biri hidâyet buluban kıldı Hüdâ’yı ittiḥaz (4376)

şöhret bul- “ün kazanmak” Çü şöhret bula ‘unvân-ı meşâyih (68)

beḳâ bul- “sonsuz olmak” Varını Hâḳ’uñ yolına terk éden bulur beḳâ (294)

felâḥ bul- “kurtulmak, selamete ermek” *Sünnetün kâ’imetün* bunı tutan bula felâḥ (1735)

yüz bul- “şımarmak” Ol yüz bulıban göre helâk olmağı zinhâr (1223)

şifâ bul- “iyileşmek” Şifâ bulur idi dâdi nice bulmayalar kim âh (3423)

bulandır-

‘aqlını bulan- “sarhoş etme” Her nesne kim insânüñ ‘aqlını bulandura (5632)

bük-

belini bük- “çaresiz bırakmak” Hârâret belini büksün dizinüñ üstüne çöksün (4072)

çat-

kaş çat- “kızmak, sinirlenmek” Ol kıla a‘ mâli ehl-i cenneti sen çatma kaş (626)

çek-

kılıç çek- “saldırıya geçmek” Ümmetümün üstüne kılıç çeke hışım-nâk (5427)

çık-

ihrāmdan çık-: “Hac görevini tamamlamak” Efrād-ı hacc her-kim murād étdiyse ihrāmdan çıka (4663)

dök-

yaş dök-: “ağlamak” Mübārek gözlerinden yaş döküp ağladı nā-şād (3549)

döndür-

yüz döndür-: “gösterdiği ilgiyi kesmek” O yüz döndürmeye aślā vére Hāḡ yolına cān baş (3752)

düş-

üzerine düş-: “görev haline gelmek” Sünnet olaruñ üzerine düşe çü yap yap (1076)

gurūra düş-: “büyüklenmek, gururlanmak” Düşeler sürūra gurūra bu nās (7214)

ayru düş-: “ayrılmak, birbirinden uzaklaşmak”

ed-/et-

def éd-: “başından savmak” Ya‘nī belā vü şiddetin def‘ édüben vére ferāḡ (4298)

yüzünü aḡ etme-: “utandırmamak” Dédi mü ‘mindür anuñ yüzini Allāh aḡ éde (967)

geç-

sözi geç-: “sözünü dinletmek” Lehv ehlinüñ geçmez sözi déyü buyurdı Muştafa (4287)

gel-

güç gel-: “zoruna gitmek, sıkıntı çıkarmak” Güç gele añlara illā baña ol mişl-i raḡīf (1995)

getür-

imān getür-: “İslam dinini kabul etmek” Īmān getürmişem senüñ kitābuña ben āşikār (4397)

gör-

hoş gör-: “kusur saymamak, uygun bulmak” Hoş görüp anı dédi vérüñ baña da hişşe (5052)

hor gör-: “değer vermeme” Hor görme şaḡın imdi ki sen ehl-i reşādı (1524)

gözle-

yolunu gözle-: “beklemek” Dost ḡabīb-i ekremüñ yolını gözle iḡtişāş (3048)

iç-

and iç-: “yemin etmek” Cebbâr-ı ‘âlem and içüp kıldı kâsem zü’l-kibriyâ (4195)

kaldur-

baş kaldur-: “isyan etmek” Baş kalduram yardım görem baķ imdi bu icâda sen (7828)

kop-

kıyâmet kop-: “dünyanın sonunun gelmesi” Dédi ol hayr-ı halkullâh kıyâmet kôpmaya mahzâ (7374)

koy-

karşı koy-: “boyun eğmemek” Karşı koyuban şâhâ cem‘ oldı biraz fellâh (5035)

kur-

hayâl kur-: “gerçekleşmesi istenilen şeyle ilgili düşünmek” Şûret-i Hakk üzere olup kura bir dürlü hayâl (826)

kuşan-

tiğ kuşan-: “kılıç takıp savaşa katılmak” Kuşanup belüñe tiğ ét kâfiristâna hurûc (402)

sür-

yüz sür-: “saygı, sevgi göstermek için eğilmek” Eşigine yüzün sürseñ édüp eger taḥiyyâtı (4133)

üt-

şaf üt-: “namaz kılmak için yer almak” El bağlayup şaf ütalar édeler istiğfâr aña (4221)

taş üt-: “taşla saldırmak, taşlamak” Gögsüne degin anı gömüp taş ütadılar (5531)

esma‘ üt-: dikkatle dinlemek” Ne dédi üt añun sözine esmâ‘ (168)

kulaḥ üt-: “dinlemek, dikkate almak” Gelmele fi‘ le dédi üt sen o şâhbâza kulaḥ (433)

pas üt-: “paslanmak, kalbi kararmak” Şaḫın ayrılma olardan tuta dil milkini pas (1875)

sözünü üt-: “dinlemek, emirlerini yerine getirmek” Ut sözini anuñ ét cennete rıdvâna ‘urûc (396)

ütül-

dili ütül-: “konuşamayacak duruma gelme” Utıla kimsenüñ ol vaḫti dili söylemeye (7481)

ur-

lâf ur-: “iğnelemek” Hakk resüli buyurupdur işidüp sen urma lâf (763)

uy-

nefsüne uy-: “bedenin isteklerine uyup günah işlemek” Nefsüne uyup hâkı bâtıldan étmeyen temîz(426)

uzad-

pây uzad-: “gitmek” Târîk-i Hacc’a sen de uzadup pây(284)

ayağ uzad-: “niyetlenmek” Şabâh namâzını şu kim kılmağa uzadur ayağ (3150)

vér-

cân vér-: “uğrunda ölmek” Her kim sözine cân vérür şübhesiz uçmağa girür (4230)

fetvâ vér-: “bir işin din açısın uygun olup olmadığını açıklama” Bu mes’eleden fetvâ vérdi ‘ulemâ böyle(4908)

elem vér-: “üzmek, sıkıntı vermek” Ol yol çok saña vérür elem gel burada yat (1090)

zarâr vér-: “kötülük etmek, zarara uğratmak” Günâh oldur ki qalbûne zelil vére zarâr vére (6750)

yağ-

cânûñ yağ-: “acıtmak, üzmek” İşüdüben yağa cânûñ mâlikini nâr-ı hadîs (353)

yet-

güci yet-: “üstesinden gelebilmek” Yine kim güci yétürse ger ola dâne-i haşhâş (3760)

Sonuç

Birleşik fiiller Türkçenin her döneminde olduğu gibi 17. yüzyılda kaleme alınan *Divân-ı Mesâbih* adlı eserde de yaygın bir şekilde kullanılmıştır. 281 varak ve 8480 beyitlik eserde 65 farklı anlam kaymasına uğramış deyimleşmiş fiil tespit edilmiştir. 21 alışkanlık fiili, 2 niyet, 53 öncelik fiili bulunmuştur. Eserde tasvirî fiiller de yaygın kullanılmıştır. 22 süreklilik, 11 tezlik, 5 uzaklaşma, 11 farklı yeterlik fiili incelenirken yaklaşma fiiline rastlanmamıştır. Özellikle yabancı kökenli isimleri fiilleştirmek adına birleşik fiillerden fazlaca yararlanılmıştır. Türkçe isimlerle kurulan birleşik fiillerin sayısı yabancı isimlerle kurulanlara oranla çok daha azdır. Metinde birleşik fiillerin en çok örneğini asıl yardımcı fiillerle kurulan birleşik fiiller oluşturmaktadır. *ét-* fiili ile 73, *eyle-* fiili ile 216, *ol-* fiiliyle 149, *kıl-* fiili ile 282 farklı birleşik fiil tespit edilmiştir. Ayrıca bu fiillerin dışında *étdür-* fiili ile 12, *kılın-* fiiliyle 3, *édin-* fiili ile 9, *olun-* fiili ile de 26 farklı kullanıma rastlanılmıştır. Çalışmada eserin geniş hacmi göz önünde bulundurularak sadece bu fiillerin farklı kullanımları araştırmacıların istifadesine sunulmuştur.

Kaynakça

Akbaba, Dlek (2007). Türkiye Türkçesinde yapısında isim-fiil bulunan birleşik fiiller. *Dil Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 83-95.

Alibekiroğlu, Sertan (2007). Türkçede sözcük türetme yolları. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16 (1), 35-46.

Banguoğlu, Tahsin (2007). *Türkçenin grameri*. Türk Dil Kurumu Yayınları.

Adres
RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi
Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8
Kadıköy - İSTANBUL / TÜRKİYE 34714
e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

Address
RumeliDE Journal of Language and Literature Studies
Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8
Kadıköy - ISTANBUL / TURKEY 34714
e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

- Baydar, Turgut (2013). İsim+yardımcı fiil şeklinde oluşan birleşik fiiller üzerine. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 49, 55-66.
- Bursalı Mehmed Tahir (1333). *Osmanlı Müellifleri*, Matbaa-i Amire.
- Delice, H. İbrahim (2016). *Türkçe sözdizimi*. Kitabevi.
- Demir, Necati (2004). *Eski Türkiye Türkçesinde Tasvir Fiilleri Zeynep Korkmaz Aramağanı*, Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Deny, Jean (2012). *Türk dil bilgisi osmanlı lehçesi* (Ali Ulvi Elöve Çev.). Kabcacı Yayınları.
- Eker, Süer (2013). *Çağdaş Türk dili*. Grafikler Yayınları.
- Ercilasun, A. Bican (2014). *Kutadgu Bilig grameri: Fiil*. Akçağ Yayınları.
- Ergin, Muharrem (2005). *Türk dili*. Bayrak Yayınları.
- Ergin, Muharrem (2006). *Türk dil bilgisi*. Bayrak Yayınları.
- Gencan, Tahir Nejat (2001). *Dil bilgisi*. Ayraç Yayınları.
- Hacıeminoğlu, Necmeddin (2016). *Türk dilinde yapı bakımından fiiller*. Bilge Kültür Sanat Yayınları.
- Karaağaç, Günay (2016). *Türkçenin dil bilgisi*. Akçağ Yayınları.
- Karaca, H. (2021). Birleşik fiillerin tasnifi ve yapısında birleşik fiil olan birleşik fiiller. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (22), 258-266.
- Karahan, Leyla (2004). *Türkçenin Söz Dizimi*. Akçağ Yayınları.
- Korkmaz, Zeynep (1998). Türçede birleşik fiiller ve anlam kaymaları. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi* 2(559), 3-14.
- Korkmaz, Zeynep (2003). *Türkiye Türkçesi grameri (Şekil Bilgisi)*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kuloğlu Şeyh Hacı İlyas, *Dîvân-ı Mesâbîh*, Tavşanlı Zeytinoğlu İlçe Halk Kütüphanesi, Nu. 43 Ze 362.
- Özkan, Mustafa & Sevinçli, Veysi (2011). *Türkiye Türkçesi Söz Dizimi*, Akademik Kitaplar.
- Öztürk, Deniz (2008), *Türkiye Türkçesinde Anlamca Kaynaşmış-Deyimleşmiş Bileşik Fiiller*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Şişman, R. Şenay (2019). Bir isim ve bir yardımcı fiilden oluşan birleşik fiiller: -Fahri'nin Hüsrev ü Şirin (2317B-4683B) örneği-. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(62), 231-243.
- Taş, Bünyamin (2014). Kuloğlu Şeyh Hacı İlyas Bağ-ı behişt (inceleme-tenkitli metin) (Tez No.385711) [Doktora tezi, Trakya Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Timurtaş, F. Kadri (2005). *Eski Türkiye Türkçesi XV. yüzyıl gramer-metin-sözlük*. Akçağ Yayınları.
- Vural, Hanifi, & Böler, Tuncay (2012). *Ses ve Şekil Bilgisi*. Kesit Yayınları.
- Yener, M. Levent (2015). "Anlamca kalıplaşmış birleşik eylemler" e yapısalci bir bakış. *Dil Araştırmaları*, (17), 179-197.